

ZAKAJ LETATA EISENHOWER IN HRUŠČEV IZ DEŽELE V DEZELO?

Nova ljudstva stopajo na svetovno pozornico

Kljub bližajočemu se sestanku na najvišji ravni se nadaljuje boj med obema taboroma - Izid je odvisen od nekomunističnih narodov

Isti dan, ko je Gronchi odhajal iz Sovjetske Rusije, je Hruščev stopil na letalo ter odpotoval na uraden obisk v razne države Azije. Ustavil se je v Indiji pri Nehruju, bil je v Burmi in Sukarnovi Indoneziji in obiskal bo naposled še Afganistan. Ne mnogo časa zatem se je spravil na potovanje v tujino tudi predsednik Eisenhower, in sicer v južno Ameriko. Obiskal je najprej Brazilijo in Argentino, zdaj se nahaja v Čileju in zatem bo obiskal tudi Urugvaj.

Da sta se ta dva največja politična močnega na svetu, katerih čas je gotovo zelo dragocen, odločila iti na tako utrudljivo potovanje v deloma še zaostale in nerazvite daljne države, mora imeti svoje posebne, zelo resne vzroke. Prvo, kar moramo iz teh obiskov sklepati, je na vsak način to, da te »nazadnjaške« dežele niso nikakor tako malopomembne, kot večina nepoučenih ljudi misli.

ZAKAJ NE?

Dežele, katere Hruščev in Eisenhower obiskujeta, so sicer res še nerazvite, toda razpolagajo z ogromnimi prirodnimi bogastvi, ki niso še izkoriščena. Ondotna ljudstva se vrh tega prebujajo k narodni samozavesti in teže z nezadržljivo močjo k popolni politični in gospodarski neodvisnosti.

V njih vrejo sile, ki so dolga stoletja spale ter se dandanašnji z velikansko naglico razvijajo in uveljavljajo. To ne velja samo za Azijo in Afriko, temveč tudi za srednjo in južno Ameriko, kjer je n. pr. Brazilija skoro tako obsežna kot vsa Evropa in polna vseh mogočih dobrin.

Vsi odgovorni možje na zapadu in tudi v Rusiji se sprašujejo, kakšne bodo posledice, ko ti novi narodi okrepe svoje države, dobe sodobno industrijo ter postanejo enakovredni zahodnjakom in Rusom. Kaj bodo tedaj zahtevali in naredili Kitajci, ki jih je več ko 600 milijonov, Indijci s svojimi 400 milijoni, Indonezijci, ki jih je 90, kaj Arabci, Argentinci, Brazilci in vsi ostali prebujajoči se narodi?

ODNOS SIL SE SPREMINJA

Kar je vsekakor izven vsakega dvoma, je naslednje: nobeden med njimi ne bo več dovolil, da mu v katerikoli obliki ukazuje tujec. Doba kolonialnega gospodstva je za vselej pri kraju. Ravno tako je na smrt obsojeno načrtno kapitalistično izkoriščanje celih narodov po tujih industrijskih in finančnih mogotcih.

Tak način ravnanja s ljudstvi postaja nemogoč, zlasti če pomislimo, da tvorijo no-

vi, napredujoči narodi veliko večino človeštva. Ko bodo postali omikani, bogati in močni, se bo na vsak način marsikaj spremenilo v svetu. Voditi bodo hoteli svojo samostojno politiko ter z njo vplivati na potek svetovnega dogajanja. Bogu se bomo morali zahvaliti, ako ne bodo zlorabljali svoje moči, da se vtikajo v notranje razmere Evrope ter morda odločali tudi o usodi našega in drugih narodov.

Teh velikih sprememb, ki postopoma zore v mednarodnem življenju, se državniiki seve zavedajo in temu prilagajajo svojo politiko. Trudijo se in ugibajo predvsem, kako bi si pridobili naklonjenost danes še zaostalih, a jutri vplivnih dežel in ljudstev.

RUSI IN AMERIKANCI

Tu je resnično ozadje in vzrok Eisenhowerjevega potovanja v južno Ameriko in Hruščeva v Azijo. Da sta zastopnika ravno teh dveh velesil šla na pot, ni slučajno. Amerikanci in Rusi so namreč edini pravi in resni tekmeči za politični in gospodarski

vpliv v svetu, medtem ko so Angleži in Francozi zdrknili nekako v ozadje.

Še pred 10 leti je Velika Britanija bila skoro izključna gospodarica na Srednjem vzhodu, kjer je s pomočjo krajevnih arabskih vladarjev imela odločilno besedo v politiki in gospodarstvu teh krajev. Ko je arabske kralje pregnala narodna revolucija, je zginila tudi oblast Angležev. Nadvse značilno pa je, da se je takoj zatem prvič v zgodovini pojavil v vzhodnem delu Sredozemlja in v vsem arabskem svetu vpliv Rusov.

Pred enim desetletjem so imeli Amerikanci v državah južne Amerike ravno tako oblast kot Angleži na Srednjem vzhodu. Amerikanci so zalagali južno Ameriko s kapitalom, ustanavljali tam podjetja, pomagali izkoriščati prirodna bogastva ter pri tem lepo zaslužili. Iz tega vodilnega položaja jih nihče ni mogel izriniti. Njihov vpliv v teh deželah je sicer še zmerom zelo močan, toda po tej vojni se je tudi v srednji in južni Ameriki že prikazala senca — Rusije.

Zelo občutljivi južnjaški narodi

Vpliv Sovjetske Rusije se je začel tu polagoma uveljavljati iz raznih vzrokov. Najprej zavoljo tega, ker so Rusi postali drugi najmočnejši narod na svetu, česar se s ponosom zavedajo. Svoj vpliv širijo, kamor le morejo, in v svojih računih ne prezrejo nobene dežele na zemlji.

Poleg tega je začel ugled Združenih držav v srednji in južni Ameriki zadnje čase vidno padati. Zakaj? Zavoljo tega, ker so razne ondotne dežele, kot n. pr. Argentina, zašle v gospodarske stiske, katerih naj bi bil zlasti po mnenju mladine kriv »severno-ameriški kapitalizem in imperializem«.

Brazilci spet naglašajo, kako je njihova domovina bila v zadnji vojni na strani zavznikov ter se vojskovala proti nacionalsocialistični Nemčiji. Toda po zmagi so Združene države obsule Nemčijo v milijardami, tako da je postala ena najbogatejših dežel na svetu, medtem ko je Washington pustil Brazilijo na cedilu. Če bi bila spadala med sovražnike, se zdi, da bi z njo bolj ravnali!

Poleg Brazilije in Argentine se čutijo tudi Venezuela, Peru in Mehika od Združenih držav zanemarjene in zato se širi med ponosnimi tamkajšnjimi južnjaki čedalje bolj Washingtonu sovražno razpoloženje. To se je razodelo že pred dvema letoma, ko je

Eisenhowerjev namestnik Nixon na obisku v južni Ameriki bil domala dejansko napaden.

EISENHOWERJEVA NALOGA

Samo po sebi se razume, da skušajo boljševiki te razmere čim bolj izkoristiti. Da bi jih pridobili na svojo stran, ponujajo užaljenim južnjakom ugodna posojila, pripravljeni so jim poslati strokovnjake, ki naj jim pomagajo razviti sodobno industrijo, z njimi delajo kupčije in sklepajo trgovinske pogodbe.

Nedavno tega je Mikojan obiskal srednje-ameriško republiko Kubo, kjer je na krmilu Washingtonu nasprotni Fidel Castro. Mikojanova pot je bila velik uspeh za Rusijo. Moskva je obljubila Castru znatno posojilo in v Kubi bo nakupila velike količine sladkorja. Posebno slabo je pa vplivalo v Washingtonu, da je Mikojan svetoval Kubancem, naj si v gospodarstvu pomagajo s socialističnimi sredstvi: podružabijo ali razlase naj sladkorne nasade in podjetja, ki jih na Kubi posedujejo ameriški kapitalisti.

Voditelji Združenih držav so prišli do prepričanja, da takih stvari ne kaže podce-
njevati, in zato je šel Eisenhower na pot. Med obiskom je doživel tudi marsikaj ne-

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

Nedelja, 6. marca, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Slovenski narodni motivi; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Kronika sedmih dni v Trstu; 17.00 Ujetnik med oblaki, radijska igra (Saša Martelanc). Igrajo člani RO; 21.45 Zbor iz Steverjana; 21.00 Pesniki in njih stvaritve »Aleksander Puškin« (Jože Peterlin); 21.25 Slovenski oktet; 22.00 Nedelja v športu.

Ponedeljek, 7. marca, ob: 18.00 Oddaja za najmlajše: Maček potepuh, radijska pravljica (Neva Rudolf). Igrajo člani RO; 19.00 Sola in vzgoja — Ivan Teuerschuh: Mladina pred mikrofonom; 20.00 Športna tribuna; 20.30 Ruggero Leoncavallo: Glumači, opera v dveh dejanjih. Približno ob 21.20: Opera, avtor in njegova doba; 22.00 Mala literarna oddaja.

Torek, 8. marca, ob: 18.00 Radijska univerza — Janko Košir: Osnove sodobnega kmetijstva: »Namenkanje zemljišč«; 18.10 Bravničar: Simfonija št. 2 v D-duru; 19.00 Postno predavanje — msgr. Jakob Ukmar: »Uresničenje božjega sklepa v polnosti časov«; 21.00 Ilustrirano predavanje — Tuje jadro na obzorju — Mirko Javornik: »Roger de Flor, jastreb sredozemskega morja«; 22.00 Umetnost in življenje — Danilo Sedmak: »Eksperimentalni film«; 22.15 Jugoslovanski skladatelji — »Alojz Srebotnjak« (P. Merku).

Sreda, 9. marca, ob: 18.00 Bližnja in daljna smučišča — Rafko Dolhar: »Cortina d'Ampezzo«; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. M. Starc); 21.00 Deževni večer, igra v treh dej. (Paola Riccora - Lada Mlekuž). Igrajo člani RO.

Četrtek, 10. marca, ob: 18.00 Radijska univerza — Franc Orožen: Življenje Babiloncev in Asircev: »Palača v Chorabadi in viseči vrtovi v Babilonu«; 18.30 Slovenske vokalne zasedbe; 19.00 Širimo obzorja — Tone Penko: Sprehodi po tržaških muzejih: »Botanični vrt«; 21.00 Obletnica tedna — Janko Jež: »100-letnica rojstva Salvatora di Giacomaa«. Približno ob 22.05: Iz sodobne književnosti — »Mimi Malenšek in njen roman Črtomir in Bogomila« (Martin Jevnikar).

Petek, 11. marca, ob: 18.00 Radijska univerza — Miran Pavlin: Kemija razkriva zlorabe živila: Umetno vino gre dobro v denar; 18.35 Jugoslovanske narodne pesmi in plesi; 19.00 Postno predavanje — Janez Vodopivec: »Apostola Pavla doživetje pred Damaskom«; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika — Mario Kalin: »Televizija v industriji«; 22.20 Koncert pianistke Ljerke Pleslić Bjelinskijeve — Bljelinski: Proletne igre.

Sobota, 12. marca, ob: 15.45 Avenikov kvintet; 16.00 Dante Alighieri: Božanska komedija — Vice, 17. spev; pripravil Boris Tomazič, prevod Alojz Gradnik; 17.00 Cajkovski: Hrestač, orkestralna suita, op. 71a; 18.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 20.40 Zbor Slovenske filharmonije, 21.00 Roki, dramatizirana zgodba (Ranko Marinkovič - Frane Adum - Vinko Beličič). Igrajo člani RO; 22.00 Rimski Korsakov: Šeherezada, simfonična suita, op. 35.

Letalske nesreče

Vožnja z letali postaja zadnje čase bolj nevarna kot po železnici. Velika nesreča se je pripetila v zalivu Rio de Janeira prav ob prihodu ameriškega predsednika Eisenhowerja. Ameriško vojaško letalo, v katerem se je vozila tudi vojaška godba, ki je imela nalogo igrati ob predsednikovem obisku, je zaradi megle in naliha trčilo v brazilsko potniško letalo. Obe sta se razleteli na drobne kose. Žrtev je šestdeset, pri življenju so ostali le trije težko ranjeni potniki.

V petek zjutraj so pa poročali z irskega letališča Shannon o drugi veliki nesreči. Italijanski štirimotorni letalnik je pri odletu s proge trčil ob neki pokopališki zid na koncu letališča in je med strahovitim pokom zgorel. Mrtvih je 27 potnikov, težko ranjenih in obžganih pa 23. Letalo je vozilo na progi Neapelj — New York.

„Tako ni mogoče iti naprej“

Ko je Segni pretekli teden naznanil senatu, da je vlada odstopila, se je oglasil k besedi njegov predsednik Merzagora ter javno protestiral proti temu, da se je Segni umaknil, ne da bi prepustil parlamentu odločitev o usodi vlade, kot velja povsod v demokratičnih državah.

Namesto da bi o vprašanju, kdo naj upravlja in vodi republiko, sklepalo ljudsko predstavništvo, so si to njegovo najvažnejšo pravico prisvojila vodstva posrednih strank, ki na svojih tajnih sestankih dejansko nastavljajo in odstavljajo vlade. »Tako postopanje« je dejal Merzagora, »spreminja parlament v telo brez besede in brez pomena« ter mu jemlje ves ugled med ljudstvom. Po tej poti pojde demokracija v pogubo.

Podkupljenci in dobičkarji

»Nad italijanskim političnim življenjem«, je nadaljeval Merzagora, »leži težko ozračje podkupljivosti in koristolovstva«. Mogočne finančne skupine zasebnikov in poldržavnih družb posegajo na nedovoljen način v javne

zadeve. »Tako ni mogoče iti naprej in če se ne vrnemo radovoljno k poštenju, se odpirajo žalostni pogledi v našo prihodnost«.

Ostrejše obsodbe italijanskih razmer, kot jo je izrekel predsednik senata, si ni mogoče zamisliti. V državi vlada po njegovem samo navidezna demokracija, prvo besedo imajo ljudje, ki razpolagajo z denarjem ter z njim vplivajo na politiko strank, na časopise in tako dalje. Pravi gospodar je potemtakem kapital in ne ljudstvo.

Govoru so v senatu vsi ploskali, pritrjeval mu je tudi Segni, toda Merzagora je kljub temu po nekaj dneh odstopil, da izrazi protest zoper razmere v republici.

Najdaljši predor na svetu

Vrtanjé planinskega cestnega predora, ki naj bi vezal Italijo z ostalo Evropo skozi najvišjo goro, naše celine Mont Blanc, se z vso naglico nadaljuje. Italijanski kopači so dospeli že v daljino 1300 m, kjer so naleteli na izredno trd granit. S francoske strani so pa delavci prodrli 650 m globoko.

Predor bo dolg 11 km 600 m, se pravi, da bo najdaljši na svetu, ker bo za 3800 m prekašal tistega, ki veže na Japonskem otoka Hanšu in Kjušu.

Znamenita pleša

Pravijo, da je Hruščevu sitno, ker vzbuja pri uradnih obiskih njegova pleša zanimanje časnikarjev. Prejšnji teden se je zato oglasil neki ameriški specialist, ki bi rad srečal Hruščeva, ko pride ta mesec na sestanek z De Gaullem v Pariz, da mu izroči zdravilo za rast lasi.

Nekateri so vprašali celo na sovjetskem veleposlaništvu, kaj je v resnici s to plešo. Tajnik je odgovoril, da ima tudi Rusija dovolj lasnih izvedencev in da ni treba Hruščevu zaradi pleše laziti po svetu.

Nova ljudstva stopajo na svetovno pozornico

(Nadaljevanje s 1. strani)

prijetnega, ponekod je visokošolska mladina skupno z delavci demonstrirala proti Združenim državam, toda v glavnem je Eisenhowerju uspelo izvršiti nalogo, ki mu je bila naložena. Državnikom je razjasnil, da je severnoameriški imperializem gola izmišljotina, obljubil jim je izdatno gospodarsko pomoč ter s tem ublažil že precej razširjeno protiameriško razpoloženje.

BOJ ZA POLITIČNO PREMOČ

Povsem drugačno mislijo o Združenih državah narodi Azije, ki jih ravnokar obiskuje Hruščev. To se je pred mednarodno javnostjo najbolje razodelo, ko je bil Eisenhower nedavno tega v Indiji. Milijonske množice so ga navdušeno pozdravljale kot predstavnika velesile, ki je bila vselej nasprotnica kolonialnega gospodarstva ter ni nikoli podjarmljevala tujih ljudstev. Eisenhower je bil sprejet v Indiji tako navdušeno kakor noben tuj državnik.

Na dober sprejem je naletel v Aziji tudi Hruščev. Vzrok je v tem, da so bili v teh deželah kolonialni gospodovalci Angleži,

Francozi in Nizozemci, a ne Rusi. Borbo za svobodo in neodvisnost tem ljudstvom ni bilo treba voditi niti proti Amerikancem niti proti Rusom. Od teh dveh velikih in bogatih narodov pričakujejo nasprotno le pomoč, da čimprej modernizirajo svoje države in njih gospodarstvo.

Zavedajoč se, kako se med Amerikanci in Rusi pričinja po vsem svetu ostra tekma za politično premoč, skušajo to tekmo vanje obrniti sebi v prid. Dežele, po katerih je potoval Hruščev, so ravno tako kot južna Amerika vse prej kot komunistične, a sprejemajo pomoč od kogarkoli jim jo nudi.

Če jim jo dajo Združene države, bodo prijateljice Amerike, ako jim jo prožijo Rusi, bodo njim hvaležne in prijazne. Zategadelj je Hruščev obljubil Indiji in ob obisku Indoneziji velika posojila in raznotero drugo gospodarsko in tehnično pomoč.

Od naklonjenosti teh nekomunističnih velikih narodov, katere čaka sijajna bodočnost, je pa odvisno, ali bo v svetu prevladal vpliv Amerike ali Rusije, kar utegne biti odločilnega pomena za usodo vsega človeštva.

Silovit potres uničil mesto Agadir v Maroku

V noči med torkom in sredo je v Maroku (Severna Afrika) nastal eden najsilovitejših potresov, kar jih pomni zgodovina. V manj kot 10 sekundah so razbesnele sile zemlje skoraj popolnoma uničile mesto Agadir ob Atlantiku. Mesto šteje 50 tisoč prebivalcev, in sicer 45 tisoč Arabcev ter 5 tisoč Evropejcev. Ima važno trgovinsko

pristanišče ter je zaradi milega podnebja tudi zelo obiskano tujskoprometno središče.

Potres je prebivalce zalotil med spanjem. Valovanje zemlje je povzročilo, da so se celo najsodobnejše grajena poslopja porušila do tal ali bila močno oškodovana. Neki angleški dopisnik poroča, da se je med nesrečo vozil v avtomobilu po eni mestnih ulic, ko je iznenada ugotovil, da nima več v oblasti vozila. Prej povsem gladka asfaltna tla so se začela krušiti in na cesti so nastale brazde, kot jih dela plug na njivi. Stirideset metrov pred njim je videl, kako se je večnadstropno poslopje razklalo čez pol in se zrušilo na cesto.

Smrt v valovih

Doslej niso še ugotovili natančnega števila smrtnih žrtev, vendar se zdi, da jih mora biti okrog 3 tisoč. Ranjencev pa je baže okrog 5 tisoč. Žrtve se povečini nahajajo pod ruševinami, od koder je slišati klice na pomoč, ihtenje in stokanje.

Precej ljudi je utonilo tudi v morju, kajti med potresom so mnogi bežali proti obali, a valovi so tedaj butnili čez pomole, segli do 300 m daleč na kopno ter zatem potegnili s seboj ljudi.

Mesto je ostalo brez vode, brez luči in brez telefonskih zvez. Za strahotno nesrečo so v sosednjih mestih zvedeli šele dve uri kasneje od beguncev, ki so z avtomobili bežali pred divjanjem narave.

Na pomoč ponesrečencem so poleg domačih oblastev priskočili še francoski in

KREISKY IN GSCHNITZER NA POLJSKEM

Avstrijski zunanji minister Kreisky je v torek odpotoval v Varšavo, kjer se bo mudil tri dni. Ker je vzel s seboj podministra Gschnitzerja, strokovnjaka za Južno Tirolsko, je prav gotovo, da bosta Avstrijca govorila s poljskimi državniki tudi o položaju nemške narodne manjšine v Italiji.

„Razgovori Tinzl-Besednjak“

Pod tem naslovom je dnevnik Il Gazzettino objavil 1. marca na dveh stolpcih članek, v katerem pripoveduje, da sta se pred nekaj dnevi sestala v Trstu zastopnik Južnotirolske ljudske stranke senator Tinzl in predsednik Slov. kršč. soc. zveze dr. Besednjak. Namen sestanka naj bi bil združiti v skupni boj »skrajni krili« obeh jezikovnih manjšin. Razgovori so po poizvedbah lista tekli ugodno. Besednjak je stavil le pogoj, da Tinzl posreduje na Dunaju v korist koroških Slovencev.

Vest Gazzettina bi sama na sebi ne smela biti prav nič razburljiva. Južnotirolski Nemci in tukajšnji Slovenci ter Hrvati so za časa fašizma sodelovali na raznovrstnih področjih: v rimskem parlamentu, na kongresih evropskih narodnih manjšin in v tisku. K temu jih je sililo skupno trpljenje. Nič posebnega bi zatorej ne bilo, ako bi tudi danes sodelovali, kar bi koristilo predvsem Slovincem, ki smo ostali brez zastopništva v parlamentu.

Kaj bi bilo potakem bolj naravno, kot da se sestanem na razgovor in posvet s svojim bivšim tovarišem iz poslanske zbornice dr. Tinzlom? Članek Gazzettina ima pa le eno napako, in sicer to, da je neresničen.

ameriški vojaki iz bližnjih oporišč ter številne trgovinske in vojne ladje, ki so plule v bližnjem morju. Mednarodni rdeči križ pa je v Agadir poslal 50 zdravnikov.

Beg pred smrtjo

Nedavno tega se je tudi v naših družbah in kavarnah dosti govorilo o ameriškem obsojencu Carlyu Chessmanu, ki že dvanajst let sedi v ječi in čaka, da ga zaduše v plinski celici. Obsojen je bil 3. julija 1948 na smrt po zakonu o ugrabljanju otrok, ropih in posiljevanju.

Chessman je vedno zatrjeval, da je nedolžen in da bo ime pravega zločinca izdal šele tik pred smrtjo. V ječi je napisal tri knjige o svojem položaju. Z njimi si je celo prislužil 65 milijonov lir, kateri naj se po njegovi smrti razdele med otroke nekaterih soobsojencev.

Trikrat je jetnik - pisatelj že stal tik pred smrtjo, a vedno je znal najti luknjico v ameriških paragrafih, da so usmrčenje odgodili. Letos 19. februarja mu je imela odbiti zadnja ura. Sedel je pred plinsko celico in čakal na smrt. Tedaj je prišla brzjavka, da je usmrčitev spet odgodena za 60 dni.

Eisenhowerjevo potovanje

Listi poročajo, da je bila dosežena ponovna odgoditev zavoljo tega, ker je Eisenhower iste dni imel odpotovati na uraden obisk v južno Ameriko, kjer se še zmerom mudi.

Ker je ondotna mladina grozila z javnimi protesti proti Eisenhowerju, če se Chessman s plinom usmrti, je ameriško zunanje ministrstvo namignilo, naj se izvršitev kazni iznova preloži.

Medtem je Chessman poslal guvernerju pismo, v katerem je baje odkril pravega zločinca, obenem se pa dvigajo glasovi, naj se smrtna kazen sploh odpravi. Vatikanski dnevnik Osservatore Romano je napisal, da je Chessman bil že dovolj kaznovan, ker se 12 let neprestano trese pred smrtjo, in da bi zato treba imeti z njim usmiljenje.

SOVRAZNIKI LASTNEGA NARODA

To je vsekakor prav lepa krščanska moralna! »Pouk in sploh dušno pastirstvo v materinem jeziku,« je rekel Pij XI., »je naravna in nadnaravna pravica katoličanov.« Če se pa vernik nauči, čeprav površno, tujega jezika, zgubi po mnenju italijanskih nacionalistov takoj naravno in nadnaravno pravico, katero je doslej užival. Naj nam gošpodje povedo, kje so pobrali to modrost!

In ali se ne zavedajo, kakšne posledice bi to njihovo načelo lahko imelo za Italijane v Jugoslaviji? Ker žive v slovanski državi, se bodo s časom skoro vsi naučili vsaj nekaj slovenščine ali hrvaščine. Po nauku in morali italijanskih nacionalistov bi zategadelj zgubili pravico do dušnega pastirstva v svojem jeziku in nekdo bi mogel razglasiti, da sploh niso več Italijani.

Da bi razvoj bil hitrejši, bi jim morali še vzeti šole v materinščini, kot se je zgodilo z Beneškimi Slovenci. Te nesreče bodo Italijani v Istri obvarovani samo, če bodo oblasti v komunistični Jugoslaviji do manjšin bolj krščanska, kot so katoliška v videmski pokrajini.

Tako je v dejanskem življenju krščanstvo Messaggera Veneta, naših demokratov in na žalost tudi cerkvenih krogov v Vidmu.

Časnikarsko poštenje

S senatorjem Tinzlom se že eno leto nisem srečal in moj sestanek z njim v Trstu je pravcata izmišljotina. To laž pa je vzela italijanska javnost za čisto resnico, saj je Il Gazzettino naslednji dan poročal iz Trsta, da je vest o sestanku Tinzl-Besednjak imela »znaten odmev v mestnih političnih krogih«.

Tako malovernost, lažno obveščanje javnosti je žalostno zlasti zategadelj, ker je Il Gazzettino demokrščanski list in njen dopisnik vpliven katoliški politik, čigar dolžnost bi bila, da se pri svojem delu drži predpisov morale.

Ali ni Janez XXIII. izjavil, da je prva dolžnost časnikarjev, da brezpogojno spoštujejo resnico? Zares lepó se drži dopisnik papeževih smernic, ko si izmišljuje sestanke, ki jih ni bilo, poroča celo o vsebini razgovorov ter podtikuje bližnjiku načrte in namene, za katere nima najmanjšega dokaza! Če o ostalih zadevah ravno tako resnicoljubno obvešča javnost, Gazzettinu lahko le čestitamo, da ima takega dopisnika.

Radovedni smo, kako bo list popravil krivico, ki jo je zagrešil. E. Besednjak

Tržaškega

Domjo:

POTUJČEVANJE SLOVENSKE ZEMLJE

Pred dnevi so se v 10 hiš tako imenovane naselja Sv. Sergeja pri Domju vselili prvi stanovanjci. Za sedaj je dobilo stanovanja 120 družin, spomladi pa bodo izročili bivališča nadaljnjim 150 družinam. Ko bo naselje dokončno zgrajeno, bo štel skupno 1.400 stanovanj, za katera bodo razne ustanove izdale okrog 4 milijarde lir.

Vse hiše bodo sezidane na zemljišču, ki je bilo še pred nekaj leti last slovenskih kmetov. Ko je kmalu po drugi svetovni vojni nastala Ustanova industrijskega pristanišča, je ta najprej začela od naših kmetov odkupovati parcele pod cesto Trst-Milje, kjer so nastale nekatere tovarne; pred leti pa je stegnila svojo roko tudi proti Bregu ter se postopno polastila okrog 40 ha zemljišča. Proti vzhodu sega skoraj do Rimanj.

Kot vidimo, gre za natančno sestavljen načrt, kako vso do pred kratkim strnjeno slovensko kmečko okolico postopno industrializirati in jo naseliti z italijanskim delavskim življenjem. Predvideno je namreč, da bodo v novem naselju bivali delavci, zaposleni v tovarnah in podjetjih, ki so ali bodo nastala v žveljskem industrijskem pristanišču. Precejšen del novih družin bodo tvorili begunci iz Istre, ki se jih oblastva že dolga leta poslužujejo, kadar gre za poitalijančevanje naše zemlje. Tako bo »Ustanova julijskih in dalmatinskih beguncev« zgradila v naselju 250 stanovanj, toda tudi mnogo ostalih stanovanj bodo dodelili beguncem.

Naše mesto se res postopno industrializira, toda ta razvoj čedalje bolj spreminja narodnostno sestavo naših krajev. Na dolej povsem slovensko zemljo se naseljujejo Italijani, kateri izpodrivajo naše ljudi z rodne zemlje in izključujejo, kar je zelo žalostno, celo iz novih tovarn.

GRADNJA VII. POMOLA

Prejšnji teden je bila na javni dražbi odana gradnja VII. pomola v tržaškem pristanišču. Dela bodo trajala štiri leta, skupni stroški pa znašajo 13 milijard lir. Pomol bo dolg 800 m in širok 250; gradilo pa ga bo podjetje Pietro Cidonio iz Rima.

Tržaški mestni svet:

NOVI GOSPODARSKI NAČRT

Na ponedeljkovi seji občinskega sveta je odbornik Geppi obrazložil predlog gospodarskega načrta za leto 1960-61. Načrt predvideva dela za skupni znesek 3 milijard 299 milijonov, ki naj jih nakaže država. Ker komisariat najbrž ne bo letos odobril vseh del, je naloga občinskega sveta, da določi, katera dela imajo prednost. Odbor je mnenja, da je treba posvetiti pozornost zlasti šolstvu in je zato pripravil načrt, po katerem bi povečali poslopji srednjih šol v Rojanu in na Elizejskem polju, poslopje osnovne šole v ul. Manna ter preuredili industrijsko šolo Volta. Za ta dela nameravajo potrošiti 650 milijonov.

V začetku seje je komunist Calabria utemeljil resolucijo, ki zahteva, naj svet izvoli komisijo, katere naloga naj bi bila, da

prouči gospodarski položaj Trsta in sestavi načrt za njegovo izboljšanje.

Nabrežina:

KAJ Z BIVŠIM OTROŠKIM VRTCEM?

Na eni zadnjih sej je občinski svet zavrnil predlog odbora, naj se poslopje bivšega nabrežinskega otroškega vrtca tako preuredi, da bodo v njem lahko dobili začasna stanovanja družine, ki se iz kakršnegakoli vzroka iznenada znajdejo brez strehe. Večina svetovalcev meni, da se to poslopje nikakor ne sme spremeniti v nekakšno zbirališče brezdomcev, ker se nahaja na glavnem vaškem trgu. Nekateri so predlagali, naj se staro poslopje poruši in naj se preuči možnost, da se na tem mestu zgradi kino dvorana, ki je v vasi nimamo. Ker je izvedba tega predloga povezana z znatnimi stroški in ker občina nima denarja, je bila razprava o vprašanju odložena.

Pred kratkim so v Nabrežini odprli novo občinsko kopališče, ki je bilo zgrajeno s sredstvi iz gospodarskega načrta. Kopališče se nahaja v bližini glavnega trga.

VOLIVCI NABREŽINSKE OBČINE

V volilnih seznamih devinsko-nabrežinske občine je bilo dne 26. februarja vpisanih skupno 4.181 oseb, in sicer 2.060 moških ter 2.121 žensk. Konec maja leta 1956, ko so bile občinske volitve, je bilo v občini 3.578 volivcev, iz česar izhaja, da so bile v zadnjih 4 letih v volilne sezname na novo vpisane 603 osebe.

Novi volivci so povečini istrski begunci, ki so se naselili v naselju Sv. Mavra pri Sestlanu.

Šempolaj:

NOVA LJUDSKA HIŠA

Nabrežinski občinski svet je prejšnji petek sklenil odkupiti v Šempolaju 1.200 kv. m zemljišča, da se na njem zgradi 6-stanovanjska ljudska hiša. Občina bo za zemljišče potrošila 420 tisoč lir. Če bo prefektura sklep odobrila, bo Ustanova za gradnjo ljudskih hiš (IACP) lahko pričela zidati poslopje še pred 30. junijem.

Svet je sklenil, da se ljudska hiša sezida v Šempolaju, ker je v vseh 4 vaseh bivše šempolajske občine precejšnje število stanovanja potrebnih družin, a zanje ni bila doslej zgrajena nobena hiša. Silno nas pa zanima, ali bodo v tem poslopiju dobile streho res omenjene družine. Tiste, ki bodo deljevali stanovanja v novi stavbi, že danes opozarjamo, naj spoštujejo željo in voljo naših občinskih zastopnikov ter naj upoštevajo potrebe štirih vasi naše bližnje okolice.

Zgonik:

OBISK PRI GENERALNEM KOMISARJU

Pred kratkim sta župana iz Zgonika in z Repentabra obiskala generalnega komisarja Palamara ter ga med drugim naprosila, naj posreduje, da bi zemljiške knjige, ki zadevajo omenjeni občini, prenesli iz Sežane na Tržaško ozemlje. S tem bi se znatno olajšalo zlasti urejevanje zapuščin in sklepanje kupnoprodajnih pogodb, ki se tičejo zemljišč, poslopij itd.

Vprašanje je zlasti pereče za tiste posestnike, katerim so zemljišča razlastile razne državne ustanove, kot n. pr. za razširitev cest, a ne morejo dobiti odškodnine, če ne dostavijo izvlečka iz zemljiške knjige.

Dr. Palamara je obljubil, da se bo za zadevo zanimal, ter obenem izrazil prepričanje, da se bo vprašanje v kratkem zadovoljivo rešilo.

Mavhinje:

PROMETNA NESREČA

V nedeljo zvečer se je na cesti Vižovlje-Mavhinje pripetila nesreča, katere žrtev sta postala mavhinjski učitelj Julijan Colautti in domačinka Dragica Širca. Ko sta se na motornem vozilu vračala proti domu, je učitelj iz nepojasnjenih vzrokov zgubil oblast nad motorjem, tako da sta oba potnika padla in se precej hudo ranila.

Beneška Slovenija -

IZ SV. PETRA SLOVENOV

V Novem listu z dne 28. februarja smo poročali o smrti in zelo lepem pogrebu 53-letne Ide Jusič, poročene Marinič iz Ažle.

V tork prejšnjega tedna pa je umrl v čedadski bolnišnici na posledicah bolezni, ki jo je dobil v nemškem taborišču med drugo svetovno vojno, 53-letni mož Romildo Marinič. V dobrem mesecu sta tako legla v grob mož in žena, ki sta bila izredno zavedna Slovenca in sta poskrbela tudi za slovensko vzgojo in izobrazbo svoje hčerke Rozane, ki je bila gojenka Dijaškega doma v Gorici, kjer danes študira njen brat Pepi. Poleg njiju je pokojnik zapustil tudi še 80 let staro mater.

Njegovo truplo so prepeljali iz čedadske bolnišnice na dom v Ažli. Tu so se od rajnega poslovili vsi domačini in predstavniki Beneških Slovencev, ki so z njim toliko let skupno delovali. Tudi iz Gorice so prišli zastopniki raznih ustanov.

Kmalu po 10. uri se je razvil pogrebni sprevod od doma žalosti na pokopališče v Ažli. Pogreba ni spremljal domači duhovnik. Ne poznamo vzrokov njegove odsotnosti in tudi ne vemo, kdo je onemogočil cerkveni pogreb. Govori se marsikaj, a na govorice se mi ne moremo zanesti. Naj za danes le ugotovimo, da je Mariničev pogreb bil bržkone prvi civilni pogreb v Beneški Sloveniji. Kdor ga je zakrivil, je prevzel veliko odgovornost na svojo vest.

Pogreba se je udeležila množica vaščanov, prijateljev in znancev iz bližnje in oddaljene okolice, nekaj je bilo tudi Goričanov. Sprevod je krasila tudi obilica vencev domačinov in sorodnikov ter venci Prosvetnega društva Ivan Trinko, Matajurja, SKGZ in Dijaškega doma iz Gorice.

Od pokojnika se je poslovil pri odprtem grobu njegov najožji sodelavec g. Izidor Predan, ki je orisal pokojnikov značaj, njegovo narodnoobrambno prizadevanje in zares s trnjem posuto življenjsko pot. Oči številnih poslušalcev so se zasolzele, ko je rajnemu prijatelju obljubil, da bodo Beneški Slovenci skrbeli za njegova otroka. »Ne bomo mogli biti zanju, kar sta jima bila oče in mati, a storili bomo, kar nam bo mogoče,« je zaključil svoj govor. Zatem so pokojnikove telesne ostanke zakopali poleg še svežega groba ljubljenke žene.

MESTNI SVET

Goriški občinski svet je imel prejšnji teden kar dve seji, in sicer v sredo ter petek.

Hvale vreden je sklep, da bo občina izplačala dijakom goriških srednjih šol pol milijona lir štipendij. Posamezna štipendija znaša 25 tisoč.

Svet je nadalje odobril predlog, da se popravi nekaj nad 12 km cestišča v ulicah Levada, Campi, Buffolini, Antonini, Palladio, Brigata Etna, Treviso, Scogli, Delle Sassaie in Cappelaris ter v Podgori. Dela bodo stala 3 in pol milijona lir, izvedlo pa jih bo podjetje Calcisonzo.

Daljši čas je svet zatem razpravljal o novi hiralnici med Podgoro in Ločnikom. Odbor je predlagal, naj se odobri strošek nadaljnjih 10 milijonov, da se uredijo prostori za osebje hiralnice. Župan je tovariše ob-

Kanalaska dolina

Obmejni promet

Obmejni promet je bil v mesecu januarju zaradi hudega mraza nekoliko manjši kot v preteklih mesecih. Skozi glavni prehod v Stupici je prišlo k nam 5.228 jugoslovanskih državljanov iz Slovenije, tja pa je odšlo 749 italijanskih državljanov. Skupno je bilo torej 9.279 prehodov.

Slišimo, da bodo v kratkem začeli z gradnjo tretjega dela nove ceste, ki bo vezala Petjah z Mečano. Pri tem delu bo zaposlenih 20 delavcev tri mesece. Država bo prispevala za gradnjo tretjega dela ceste 1 milijon 800 tisoč lir, gradivo pa si bo morala na svoje stroške preskrbeti občinska uprava.

Grozna nesreča

Ob »družinskem prazniku« se je v družini Koredič v Klenju pripetila grozna nesreča. Domači so namreč odstavili z ognja velik kotel vrele vode, ki so ga potrebovali za pranje prašiča in njihov dveletni fantek je nesrečno padel vanj. Sicer so ga nemudoma odpeljali v čedadsko bolnišnico, a zdravniki mu žal niso mogli več pomagati. Odpeljali so ga zopet domov, kjer je kmalu po prihodu izdihnil nedolžno dušico.

IZ TIPANE

Zvedeli smo, da je ministrstvo za javna dela dalo naši občini 1.870.000 lir za popravilo ceste, ki pelje iz Brižikulja v Krnahti do gornjega konca v Tipani. Poleg prispevka za to delo je ministrstvo dalo še enak znesek za pogozdovanje našega gorskega sveta.

Čudno pa se nam zdi, da niso do danes dali še nobenega prispevka za obnovo mostu, ki bi vezal vas Prosnid z mostom na Nadiži. Most je namreč odnesla povodenj pred dvema letoma. Ljudje ga hudo pogrešajo, ker hodijo vsak dan v Platišče in Breginj. Ta brezbriznost je še toliko manj razumljiva, ker bi obnovo mostička ne stala veliko.

IZ RAJBLJA

Pred nekaj dnevi smo položili k večnemu počitku 18-letno Henriko Strgulc. Podlegla je operaciji na želodcu. Njen veličastni pogreb, kot ga le redko vidimo v naši vasi, je pričal, da je bila pri vseh priljubljena.

Naj pokojnici sveti večna luč; staršem pa izrekamo iskreno sožalje.

vestil, da bo poslopje izgotovljeno v kratkem in začelo poslovati že v pozni pomladi.

Na seji v petek je svet daljši čas razpravljal zlasti o predlogu odbora, da se od vsakega izrednega dela razdeli določen znesek kot nagrada med občinske uslužbenke, ki so pri tem delu sodelovali. O vprašanju bodo še sklepali.

Končno je svet izvolil tri člane v komisijo za dodeljevanje stanovanj v ulici Gelsi. Člani so svetovalci Moise, dr. Grusovin in prof. Zuccalli.

IZ SOVODENJ

Prejšnji torek je v goriški bolnišnici umrl 59-letni domačin Janez Gulin.

Pokojnik je bil večletni član našega občinskega sveta, predsednik občinske dobrodelne ustanove ter odbornik društva za zaščito goveje živine. Bil je izredno delaven mož in zato pomeni njegova prezgodnja smrt veliko izgubo.

Njegove telesne ostanke smo položili k večnemu počitku v četrtek popoldne. Po cerkvenem obredu v župnijski cerkvi ga je na našo božjo njivo spremljala ogromna množica. Pred krsto so nosili dolgo vrsto vencev.

Pri odprtem grobu se je od pokojnika v ganljivem govoru poslovil župan Češčut, ki je zlasti bridko tožil, kako »list za listom pada«. »Najboljši možje,« je dejal g. Češčut, »odhajajo in tako se tudi danes poslavljamo od moža, ki nas je v najlepši moški dobi iznenada zapustil.«

Pokojnikovi družini je poslal sožalje tudi prefekt dr. Nitri.

Naj sveti pokojniku večna luč; užaloščeni družini izrekamo globoko sožalje.

Naš župan g. Češčut je imel prejšnji četrtek daljši razgovor s prefektom dr. Nitrijem. Sporočil mu je med drugim, da se je promet na cesti Sovodnje - Zagraj v zadnjem času znatno povečal, ker je nastala huda okvara na mostu čez Sočo pri Zagraju, po katerem gre državna cesta.

Da se vsaj nekoliko popravi cesta Sovodnje - Zagraj je pokrajina že potrošila 5 milijonov lir. Zaradi večjega prometa pa se kvari tudi cesta skozi našo vas. Zato jo je treba čimprej temeljito urediti in asfaltirati.

IZ STANDREŽA

Prejšnji četrtek je imelo tukajšnje Društvo neposrednih obdelovalcev zemlje 10. redni občni zbor. Otvoril ga je predsednik g. Dušan Brajnik, ki je natančno poročal o delovanju odbora v preteklem letu. Med drugim je govoril o dvojni članarini, ki jo določajo pravila, in članom pojasnil, da so nekaterih olajšav pri nakupu blaga v mestu deležni le tisti, ki plačujejo 1.600 lir na leto. Dohodki od smetišča so bili lani manjši. Nadalje je dejal, da se bodo morali člani pravočasno domeniti, ali bi tudi za naprej želeli imeti travnike na letališču v najemu, ker bo pogodba jeseni zapadla. Zlasti pomembno je bilo pojasnilo o poteku konkurenčnega boja med društvom oziroma zasebnim trgovcem iz Tržiča in štandrežkim Kmetijskim konzorcijem glede cen salmiaka. Društvu je namreč uspelo nabaviti salmiak po znatno nižji ceni v Tržiču. Tako je bil tudi omenje-

Iz Goriške

ni konzorcij prisiljen znižati prej znatno višjo ceno. Cena salmiaka je zato padla od 29 na 15 lir za kg. Lani društvo ni nabavilo semenskega krompirja; letos ga pa neki trgovec nudi po 60-62 lir za kg, če bo društvo naročilo primerno količino. Predsednik Brajnik je tudi pozval člane, naj se razstave sadja in zelenjave v Gradiški udeležijo v večjem številu, saj gre pri tem tudi za ugled društva. Končno je izrazil mnenje, da bi bilo koristno tudi letos prirediti poučni izlet na kmetijsko razstavo v Veroni.

Blagajnik g. Mirko Gulin je poudaril, da je društveni obračun aktiven, čeprav ni bilo zadnje leto najboljše.

Iz poročila Viljema Zavadlava je razvidno, da ima društvo med drugim tri kosilke, dva brusilna stroja, tri škropilnice, dva stroja za pšenico in mlin za grozdje; v zadnjem letu pa so kupili še dve brani in nove motorne grablje, kar stane skupno 340.000 lir; za popravilo orodja so lani potrošili 65.000, za nakup nadomestnih delov pa 53.000 lir.

Prerana smrt

Prejšnji četrtek smo položili k večnemu počitku Štefanijo Zavadlav, roj. Žezlin, ki je bila stara komaj 48 let. Bila je vzorna slovenska mati; zapustila je tri nedorasle otroke, ki so že pred 14 leti izgubili očeta. Domači pevski zbor ji je zapel v slovo žalostni ki pred domom in na grobu.

Naj blagi pokojnici sveti večna luč; užaloščeni družini in sorodnikom pa naj gre naše iskreno sožalje.

IZ JAZBIN

Prejšnji teden so bila v naši vasi večerna predavanja o vinarstvu in vinogradništvu, ki jih je imel strokovnjak Kmetijskega nadzorništva dr. Menotti Fabretto. Predavanja je poslušalo vsak večer okrog 30 števerjanskih kmetovalcev iz Jazbin in Valerišča, nekaj pa jih je bilo tudi iz drugih naselij števverjanske občine. Na zadnjem predavanju v soboto, je govornik prikazal tudi nekaj skioptičnih slik, iz katerih smo spoznali, kako je treba pravilno ravnati s trto. Tega predavanja se je udeležil tudi župan g. Podversič in se govorniku zahvalil za ves trud, ki ga je imel.

Udeležba bi bila gotovo še večja, če bi Kmetijsko nadzorništvo poslalo v slovenske vasi predavatelje, ki bi našim kmetovalcem govorili v slovenskem jeziku. Taka predavanja bi naši ljudje boljše razumeli in bi imeli od njih tudi večjo korist. A na to uho v Goriči nočejo slišati, kar je seve krivično.

VALERIŠČE

Predpretekli petek so iznenada ugotovili primer slinavke v hlevu domačina Antona Pintarja. Ta je pred nekaj tedni kupil na sejmu v Padovi vola in domnevajo, da je z njim prišla bolezen v hlev, v katerem je osem glav živine. Števerjanski župan je nemudoma izdal primerne ukrepe, da bi preprečil širjenje bolezni, kar se je tudi posrečilo.

Živinozdravnik je predpisal vse, kar je potrebno za razkuženje okrog Pintarjevega hleva. Zaradi bolezni so do 15. marca zaprli tudi obmejni prehod pod Valeriščem. Občina je opozorila vse kmetovalce, naj bodo pri nakupu živine skrajno previdni.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Dva (morda resnična) intervjuja

I. Intervju

Pozorišče: openski tramvaj

Mlad delavec: Pozdravljena, Anamarija!

Dekle (zatopljeno v knjigo): Oho, pozdravljen, Andrej. Še videla te nisem.

Mlad delavec: Seveda ne, ko tako tiščiš glavo v knjigo. Kaj pa bereš?

Dekle: Hočeš videti?

Mlad delavec: Je slovensko? (zloguje) »Ko-mu zvo-ni?«

Dekle: Je lepo, veš.

Mlad delavec: Mi ne ugaja slovensko brati. Slovenske knjige niso zanimive.

Dekle: Saj je Hemingwayeva.

Mlad delavec: Ga ne poznam.

Dekle: Američan je. In zanimivo piše.

Mlad delavec: Rajši berem italijanske knjige. (Potegne iz žepa detektivski roman, katerega naslovna slika kaže plavaloso dekle v kombinezi. Moški z nizko na oči poveznjenim klobukom ameriške oblike ji meri z revolverjem v prsi). Takšne knjige mi bolj ugajajo.

Izobraženec (ki sedi zraven): Saj je tudi pisatelj te knjige Američan.

Mlad delavec: Že mogoče. A v italijanščini laže berem. Zdi se mi bolj zanimivo.

Izobraženec: Kako to? Zaradi jezika?

Mlad delavec: Ne vem; a občutek imam, da slovenske knjige niso zanimive.

Izobraženec: Tudi če jih je napisal tuj pisatelj?

Mlad delavec (v zadregi): Ne vem. Skoraj nikoli ne berem slovenskih knjig.

Izobraženec: Kako torej, da se vam zdi, da niso zanimive, če jih skoraj nikoli ne berete?

Mlad delavec: Takihle romanov v slovenščini sploh še nisem videl. Tako pa izdajajo po večini dolgočasne knjige.

Izobraženec: Toda prevodi dobrih svetovnih pisateljev najbrž le niso dolgočasni.

Mlad delavec: Mogoče res ne, a imam pač tak občutek, da je slovenska knjiga dolgočasna, kakor hitro jo primem v roke.

Izobraženec: Ali ste hodili v slovensko šolo?

Mlad delavec: Seveda.

Izobraženec: In tudi tedaj niste brali slovenskih knjig?

Mlad delavec: Tedaj že... Jurčiča... in kaj vem, kaj še. A vse tisto se mi je zdelo zelo pusto. Rajši imam takšne knjige, kot je ta.

Izobraženec: Detektivske romane?

Mlad delavec: Ne samo detektivske... tudi druge... Skoda, da slovenski pisatelji ne pišejo takih zanimivih knjig, pa bi jih z veseljem bral.

Izobraženec: Morda pa jih pišejo, a tega ne morete vedeti, ker jih ne berete in se ne zanimate za knjige, ki izhajajo v slovenščini.

Dekle: Oprostite, ampak tudi meni se zdi, da slovenski pisatelji ne znajo pisati tako zanimivo kot tuji pisatelji... kot na primer ta... Hemingway. Še od nobenega slovenskega pisatelja nisem brala tako zanimivega romana, pa sem jih že dosti prebrala.

Mlad delavec (z zadoščanjem): No, vidite? Tudi ona tako misli.

Izobraženec: Toda ona vsaj bere slovenske knjige.

Mlad delavec: Tudi jaz bi jih, če bi bile zanimive.

Izobraženec: No, pa smo spet tam in lahko začnemo od kraja.

Mlad delavec: Če mi poveste za kakšno prav zanimivo, pa jo bom bral, res.

Izobraženec: Kakšno prav zanimivo?... Hm... No, katera bi bila prav zanimiva, da bi ti ugajala. »Pod svobodnim soncem«?

Mlad delavec: Sem že bral, pa se mi ni nič dopadla. Je premalo moderna. To je za otroke.

Dekle: Res je. Tudi meni se je zdela, da je napisana za otroke.

Izobraženec: Pa berite Miška Kranjca ali Ingo'iča ali Juša Kozaka ali Zupančiča, saj imamo veliko pisateljev.

Mlad delavec (negotovo): Jih ne poznam.

Dekle: Jaz jih poznam, a vendarle se mi zdi, da pišejo mnogo bolj pusto kot ameriški, angleški ali drugi tuji pisatelji. Njihove povesti so premalo napete, nič ne vem, zakaj. Ali se vam ne zdi?

Izobraženec (v zadregi): Ne... Morda nimajo tako napete pripovedne tehnike... a v njihovih delih je mnogo pristnega domačega občutja in slovenskega duha... Opisujejo slovenske ljudi in slovenske razmere...

Dekle: Toda zakaj jih ne opisujejo bolj zanimivo? Opisujejo same partizanske boje ali kmete, proletarce ali pijance, ki pretepajo ženo in otroke, kadar se vrnejo iz gostilne...

Izobraženec: Saj ni res...

Dekle: Pred kratkim sem brala neko Seliškarkovo povest, kjer neki čevljar ali kaj je že bil s hladnim pasom pretepa ženo in ta ga ima zato vedno bolj rada. Hemingway ne piše takih neumnosti. Zakaj ne pišejo slovenski pisatelji tako kot Hemingway?

Izobraženec: Hemingway je samo eden.

Mlad delavec: A ko bi pisali vsaj tako zanimivo, kot je to! (Dvigne knjigo z rumenimi platnicami, na katerih meri moški s pištolo v prsato dekle v kombinezi).

Izobraženec (skomigne z rameni in potegne iz žepa časnika).

II. Intervju

Pozorišče: kavarna

Izobraženec: Boš črno kavo ali konjak?

Pisatelj: Pa naj bo konjak. Po črni kavi ne morem spati. Jaz pa ti postrežem s cigareto. »Morava je.«

Izobraženec: Kako se imaš? Kaj pišeš?

Pisatelj: Zadnji čas sem dokončal nov roman.

Izobraženec: O čem pa pišeš v njem?

Pisatelj: O partizanskem življenju. Dogaja se med vojno na Dolenjskem. Pravzaprav sem orisal v njem tudi predvojne razmere in nastanek bele garde.

Izobraženec: Pa bo zanimivo?

Pisatelj (samozavestno): Mislim, da bo. Rokopis so že sprejeli, a ne vem, kdaj ga bodo natisnili. To gre pri nas počasi, zaradi prezaposlenosti tiskarn.

Izobraženec (se spomni razgovora v openskem tramvaju): Poslušaj, zakaj pa opisujete vi slovenski pisatelji samo stvari, ki so se dogodile v preteklosti? Zakaj ne išče snovi v sedanosti? To bi bilo bolj zanimivo. Vsi grabite po snov nekam daleč nazaj, v vojni čas, in nekateri celo v čas prve svetovne vojne ali v čisto druge razmere in psihološko vzdušje, kot na primer Kreft s svojim Poročnikom in Marjutko. Hvala Bogu, da ni uporabil tiste snovi za roman. To bi bila morija

Pisatelj: A partizanščina vendar ni daljna preteklost. To je tako rekoč še del sedanosti.

Izobraženec: A v petnajstih letih se je vendar že mnogo zgodilo in izpremenilo. Danes imajo slovenski ljudje nove probleme, ki jih morajo reševati v sebi in izven sebe. Zakaj ne pišete o tem?

Pisatelj (negotovo): Kakšne probleme misliš?

Izobraženec: Življenjske, psihološke, materialne, probleme vesti. Ali jih ne vidite in ne občutite?

Pisatelj: Ne razumem te prav, kaj misliš.

Izobraženec: Jaz pa mislim, da me čisto dobro razumeš. Prav dobro veš, kaj mislim.

Pisatelj: Toda o čem naj bi pisali? Partizanska vojna je bila velika epopeja, ki nudi neizčrpno snov za pisanje in jo bo nudila še bodočim pisateljskim rodovom. Danes pa je življenje tako raztrgano, ali bolje rečeno, skrpano iz samih malenkostnih vsakdanjosti, da te zgrozi pred njimi, kakor kadar moraš ven v to gnilo februarско vreme. Vse se ti zdi klavrno in revno. Kako moreš pisati o tem?

Izobraženec: Toda iz tega je stekano življenje. To je življenje, ono pa je preteklost, pa naj bo še tako zanimiva in junaška. Dovolj, da ti povem čisto po pravici, kaj mislim.

Pisatelj: Kar povej!

Izobraženec: Zdi se mi, da ste postali vi, slovenski pisatelji, nekam vse preveč lagodni ljudje. Bojite se, da bi vam prišla voda v čevlje, in zato sedite rajši lepo na toplem v kavarnah in od daleč opazujete neurja in sivo vsakdanjost zunaj. Med nami rečeno, manjka vam korajže, da bi zagrabil za živo življenje. Mnogo bolj lagodno je pisati o tistem, kar je že ostalo za vogalom časa.

Pisatelj: Motiš se.

Izobraženec: Prepričan sem, da ne.

Pisatelj: Kje pa najdeš danes snov za pošten roman?

Izobraženec: Ali bi ne bilo zanimivo brati roman iz slovenskih intelektualnih krogov v današnjih dneh? O psihi in notranjih problemih današnjega slovenskega izobraženca, o njegovi vesti in zavesti?

Pisatelj: O njegovi klavrnosti, hočeš reči?

Izobraženec: Nisem hotel reči tega. Ne mislim, da so slovenski izobraženci danes sami klavrni tipi, niti takšni, kot jih je videl Cankar. Mislim, da se je pri nas vendarle mnogo izpremenilo in prav to bi bilo zanimivo prikazati, kaj se je spreminilo.

Pisatelj (molči in vleče »Moravo«. Čez čas z lokavovzvitim pogledom): Kdo pa bi ti tak roman založil?

Izobraženec: Bolj važno je, da bi bil napisan. Potem bi lahko to vprašal.

Pisatelj: Najbrž je pozabil na najina konjaka. Hej, ca-me-ri-jeere!

DOPISNIK

150. obletnica Chopinovega rojstva

Poljska je sklenila, da posveti vse letošnje leto spominu enega svojih najslavnejših sinov, Frideriku Chopinu. Že 150 let je poteklo 22. februarja, odkar se je rodil ta veliki poljski skladatelj v revnem stanovanju blizu Varšave. Oče Nikolaj je bil po rodu Francoz in poučeval francoščino na varšavskem liceju. Po njem je podedoval sin odločnost, po materi Justini Krzyzanowski pa romantično zasnanost in strastno ljubezen do glasbe. Mladost je preživel v burni dobi odpora poljskega naroda proti nasilju ruskega carizma. Kot čudežen otrok je že zgodaj nastopal v plemiških dvorcih s svojimi plesi, koračnicami in rahlimi liričnimi skladbami. Postal je mojster klavirja. Njegovi napevi so jasni, globoko iskreni in sproščeni.

Chopina je umetniška pot peljala iz zatirane domovine v Berlin, Drazdane, na Dunaj in končno v Pariz, kjer je doživel svojo vročo in obenem nesrečno ljubezen do pisateljice George Sand. Ves utrujen od neprestanega beganja in ustvarjanja je preživel zadnja leta na Balearih. Ob smrti v Parizu je

v mislih na mater in domovino izdihnil poslednjič »Matka, moja biedna matka!«

Pri pogrebu so zadonele, kakor si je bil sam zaželel, veličastne melodije Mozartovega Requiema. V grob so mu pa spustili vrečko poljske zemlje, katera ga je po njegovem zadnjem obisku v Varšavi spremljala po svetu — do zadnjega diha.

»Charleyeva« tetka v Avditoriju

Slovenski oder je obnovil svojo tradicijo, da uprizarji tudi v zimski sezoni vsaj eno gledališko delo. Tako smo preteklo nedeljo videli v Avditoriju staro, a vedno učinkovito Brandonovo »Charleyevo tetko« v režiji Jožeta Peterlina. Nastopila je skupina mladih in simpatičnih igralcev; nekateri med njimi sodelujejo pri radijski gledališki družini.

Na odru so se hitro in dobro znašli, ker tudi na deskah niso vsi začetniki, in med njimi smo odkrili celo nekaj izrazitih talentov, kot n. pr. v Marinki Teuerschuhovi, Ladiju Vodopivcu, Dragu Stoki, Glavku Turku in še v kakšnem. Vsi pa so prav dostojno rešili svoje vloge, kljub nekaterim šibkostim. Režija je bila prav dobra in je znala dati delu potreben ritem in živahnost.

Ta predstava je prijetno poživila slovensko gledališko sezono v teh dneh in je pritegnila številno občinstvo. Dvorana je bila polna. Igralci so bili deležni dolgega ploskanja in so morali po zadnjem dejanju dvakrat na oder.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V soboto, 5. marca, ob 18. uri na Kontovelu, v nedeljo, 6. marca, ob 16. uri v Prosvecni dvorani na Opčinah

Daniilo Gorinšek

SILNI BIČ

mladinska igra v treh dejanjih

Nova sorta koruze

Ameriško podjetje Crow's Hybrid Seed Corn Corp. v Milfordu (Illinois, ZDA) je s križanjem vzgojilo popolnoma novo sorto koruze, katere značilnosti so naslednje: iz semena se razvije rastlina, ki ima 5 ali 6 stebel in na vsakem stebelu je po 6 do 10 storžev, dolgih 15 do 20 cm, ki imajo zelo droben stržen (kocelj). Semena še ni v prodaji.

Beljakovine iz lesa

V mestu Belgorod (Ukrajina) gradijo veliko tovarno, v kateri bodo iz lesa pridobivali beljakovine. Kot poroča Sovinformburo, bodo uporabljali te beljakovine za krmiljenje živine, ker se je izkazalo, da vplivajo zelo ugodno na prirastek, mlečnost, odstotek tolsche v mleku in ovce dajo več volne.

Popje je nabreklo

in zato je sedaj najugodnejši trenutek za škropljenje proti živalskim škodljivcem, ki so prezimili na sadnem drevju. S tem zamorimo tudi jajčka listnih uši. Najprimernejše škropilo je Oleofos 20. En liter ali en kg tega sredstva premešamo s 300 do 400 litri navadne vode. Škropiti moramo najpozneje do 20. marca.

Križano ali hibridno koruzo

so v ZDA lansko leto (1959) posejali na 33 milijonov ha zemljišča, kar predstavlja 95% vse površine, običajno posejane s koruzo.

Tudi v Jugoslaviji bodo letos sejali mnogo več hibridne koruze.

In ti? Danes dobiš za vsako zemljo primerne sorte hibridne koruze. Ni pa vsaka sorta za vsako zemljo in zato je izbira potrebna. Povprašaj na Kmetijskem nadzorništvu, katera vrsta je primerna za tvoje zemljišče.

ŽENA IN DOM

Klimakterij ali mena

Naše življenje delimo v tri glavne dobe; v otroško, zrelo in starostno dobo. V pubertetnih letih se iz otroka razvije telesno in duševno zrela ženska, ki z menom polagoma prestopi iz zrele dobe v starost. Vse spremembe, ki se dogajajo v ženinem telesu v času klimakterija, nastajajo počasi in postopno ter pri posameznih ženskah zelo različno. Spremembe niso odvisne od tega, ali je ženska dobila prvo perilo zgodaj ali pozno, ali je poročena ali neporočena, ne od števila porodov in tudi ne od let ženske. Odvisne so predvsem od njene duševne in telesne iztrošenosti.

Pri nas se navadno začne mena, ko je ženska stara 45 do 50 let. Zgodnjo mena, ki se začne pred 45. letom, opazamo pogosto pri slabotnih ženskah in pri tistih, ki so kdaj prebolele hude, nalezljive bolezni, ali pa so se zaradi težkega življenja in slabe prehrane prezgodaj telesno in duševno izčrpale. Pozno mena pa preživljajo (med 50. in 55. letom) tiste ženske, ki imajo boljše pogoje v življenju.

Znak te dobe je neredna menstruacija; krvavitev je lahko manjša, večja, krajša itd. Ženske, ki niso pripravljene na mena, so močno vznemirjene, se ne morejo sprijazniti z dejstvom, da se bliža starost. Nekatere skušajo vzdrževati menstrualni cikl z zdravili, največ z injekcijami, ker menijo, da si s tem podaljšajo mladost.

Ta doba ni pri vseh enako dolga. Traja navadno od 6 mesecev do 3 let. Nekatere ženske, zlasti slabotne, preživijo mena brez posebnih motenj, čeprav imajo v tej dobi skoro vse ženske manjše ali večje

težave. Hude imajo navadno zelo občutljive in vznemirljive ženske. Ena izmed največjih in najbolj značilnih motenj je valujoča vročina, ki se ponavlja večkrat podnevi in prebuja žensko tudi ponoči, zaradi česar je v stalni živčni napetosti; mučita jo glavobol in nespečnost. Pojavijo se še tesnobe in bolečine pri srcu, vrtoglavost, šumenje v ušesih, motnje v prebavi, napetost v trebuhu, pritisk na mehur, bruhanje in drugo. Nekatere se zelo zredijo druge posušijo. Živčnim motnjam se pogosto pridružijo duševne motnje, kot sta potrtost in otožnost. Vznemirjanje, skrb, duševni ali telesni napor, preobilna hrana in sprememba vremena večajo klimakterične težave, ki so hujše v zgodnji pomladi in jeseni.

Ženska preživi mena veliko lažje, če je nanjo pripravljena in če ve, da so te težave naravne in prehodne. Urejeno življenje, zmerno delo, prijetno razvedrilo, zadosten počitek, kopeli, sprehodi in pravilna prehrana zmanjšajo menne težave, ki se v težkem in razburljivem, brezdušnem in brezobzirnem okolju lahko tako stopnjujejo, da postane življenje nevarno. Zdravljenje teh težav ni neobhodno potrebno, ker so naraven pojav. Vendar jih lahko ublažimo, in sicer s pomočjo raznih zdravil, ki nam jih lahko predpiše samo zdravnik. Po enem letu popolnega izostanka perila (menstruacije) se začne starostna doba, to je menopavza. Tudi ta doba ima svoje težave. Krvavitev in drugih bolezenskih pojavov ne sme ženska v tej dobi brezbržno in lahko miselno zanemarjati, kajti lahko gre za rakavo obolenje. Najbolje je, da je v tej dobi stalno pod nadzorom zdravnika.

K. D.

GOSPODARSTVO

Manj živil, več krmil

Za razvoj kmetijstva v Italiji so bile začrtane naslednje smernice:

Predvsem je potrebno skrajšati dosedanje z žitom posejane površine. S pšenico je bilo letno posejanih okoli 4,5 milijona ha. To površino je treba zmanjšati za 1/2 milijona ha. Potrebno je obenem izpolniti kmetijsko tehniko, tako da bodo višji hektarski donosi zadostovali domači potrebi, ki ne raste, čeprav se prebivalstvo množi: ljudje uživajo manj kruha.

Omejiti je treba tudi površino za sladkorno peso, da se ne ponovijo razmere zadnje jeseni, ko tovarne niso hotele prevzeti vse pridelane sladkorne pese, češ da zaloge sladkorja zadostujejo za domačo potrošnjo. Več sladkorja pa bi gotovo potrošili, če bi znižali ceno, ki je v Italiji višja kot drugod. Zdi se, da vlada namerava ceno sladkorja znižati na 200 lir za kg in s tem vzpodbuditi potrošnjo. Letos so tovarnarji zahtevali, naj posejejo znatno manj sladkorne pese, a pridelovalci so proti. Sporazum med obema skupinama je bil nemogoč in zato je vlada sama določila, kolike površine naj se posejejo v posameznih pokrajinah. Skupna dovoljena površina je nekje v sredi med zahtevami tovarnarjev in pridelovalcev.

Trgovina z italijanskim rižem je v zadnjih letih pokazala, da je treba zmanjšati posevke riža, ker ga zaradi previsoke cene ni mogoče izvažati v večjih količinah. V tej trgovini opazamo veliko konkurenco azijskih držav.

Zaradi skrajšanja posevkov bi morali proste površine zasejati s krmnimi rastlinami, da se okrepi živinoreja.

Take so smernice. Naši ljudje pa pravijo, da bi morali tudi prepovedati saditev trte v ravnini, saj je dovolj brdovitega zemljišča, kjer ni mogoče gojiti drugega kot trto in kjer se pridela tudi res dobro vino. Če bodo še nadalje sadili trte po ravnini, kjer so stroški za obdelovanje nizki, a vino malo vredno, bo nastala prevelika proizvodnja vina: vinogradniki bodo zapuščali brdovita zemljišča, ki bodo postala puste goličave, povečal pa se bo beg z dežele.

Spor zaradi služnostnih pravic

Dne 22. februarja je bilo v Trbižu važno zborovanje, ki so se ga udeležili zastopniki 800 družin, prebivajočih v 12 katastrskih občinah Kanalske doline. Tem družinam so bile že zdavnaj priznane tako imenovane služnostne pravice, katere so bile pravno urejene leta 1870 ter l. 1919 ponovno potrjene v posebni pogodbi med Italijo in Avstrijo. Družine imajo pravico, da letno izsekajo v gozdovih določeno količino drv, da si smejo preskrbeti nastil, gnati na pašo živino itd.

Med upravičenci ter Skladom za bogočastje (Fondo per il Culto), ki je lastnik tam-

„NOVI LIST“

u vsako slovensko hišo

kajšnjih gozdov, se že dolga leta vleče hud spor, ker se služnostne pravice ne spoštujejo ali se tolmačijo v škodo upravičencev. Vprašanje je postalo toliko bolj pereče, ker zapade 30. junija pogodba z državno ustanovo, ki je doslej imela v najemu gozdove, in bo njih upravo prevzel sam Sklad za bogočastje ter poslal v Trbiž komisarja. Prebivalstvo Kanalske doline je silno zaskrbljeno, ker se je razširila vest, da nameravajo v kratkem posekati toliko gozda, da bo Sklad za bogočastje od sečnje imel nič manj kot 800 milijonov lir izkupička, medtem ko je obče znano, da je trenutno mogoče od vseh gozdov v Kanalski dolini dobiti največ 100 milijonov. Če se bo to zgodilo, bo vsa dolina imela nepopravljivo škodo.

Upravičenci nadalje odločno odklanjajo ponudbo, da bi namesto drv za kurjavo prejeli stavbni les, in sicer v naslednjem razmerju: 1 kub. m stavbnega lesa za 7,5 prostorninskih m drv za kurjavo. Prav tako odklanjajo ponudbo, da bi namesto drv dobivali določeno vsoto denarja.

Na koncu zborovanja je bila soglasno sprejeta resolucija, katera ugotavlja, da so služnostne pravice ne samo zakonite, temveč naravnost življenjske važnosti za prebivalce Kanalske doline, saj gre za temelj tamkajšnjega gospodarstva. Zato pozivajo upravičenci Sklad za bogočastje, naj jim dovoli, da bodo letno redno izsekali predpisano količino drv. Zborovalci so obenem ponovno pooblastili svoje zastopnike, naj odločno zahtevajo od Sklada za bogočastje, da natančno spoštuje vse služnostne pravice in naj se končno prenehajo poskusi, da bi bile kakorkoli okrnjene.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Fašisti pa še zmerom niso dali miru. Sklenili so, da izvrše napad na volilno komisijo, ki jim ni hotela biti pokorna. Vpili in grozili so, da poženejo z bombami v zrak ves odbor, a njihove pretnje so bile prazne, ker jim orožniki niso dali vdreti v poslopje.

Ko so uvideli, da ne morejo s svojim načrtom uspeti, so odšli, grozeč, da se bodo maščevali. Renato Sansa, sin veletrgovca je prečital celo vrsto oseb, ki »bodo za poraz fašistov plačale z glavo«. Zažgali da bodo vrh tega okraj Roverijo, kot »so storili že s Proščinom«.

V Edinosti smo spet priobčili imena glavnih hudodelskih grozilcev. To so bili med drugimi oba Sansa, njun poslovodja Giuseppe Delton, neki Benduricchio, hrvaški odpadnik Mate Orlić in neki Dongetti iz Krnice. Oblastva so imela na razpolago podatkov dovolj, da lahko pokličejo na odgovor in kaznujejo zločince, katerim se pa ni seveda nič zgodilo.

NAPAD NA ŽARE

Kako predrzni so bili črnuhi, se je pokazalo takoj 16. maja, na dan po volitvah. Spet so se pojavili oboroženi na tovarnikih v Diviščih ter dvakrat naskočili uradne prostore. Oropati vse naše kmete volilne pravice, jim prejšnji dan, kot sem pokazal, ni uspelo, čeprav je v nevarni zmedbi približno stotina naših ljudi odšla domov, ne da bi bila volila.

Toda to fašistom ni bilo dovolj. Izid so kljub temu smatrali za »poraz«. Da bi ga popravili, so se hoteli polastiti volilnih žar in uničiti naše glasovnice. Vendar tudi v tem niso imeli sreče, ker so orožniki oba njihova napada na volišče prav odločno odbili.

Maščevali pa so se nad našim ljudstvom na drug način. Drveč isti dan na tovarniku sko-

zi vas Juršiči, so metali na prebivalstvo bombe ter trikrat streljali nanj iz pušk. Da jih drobci bomb in kroglice iz pušk ne ranijo, so se ljudje metali na tla in ležali na trebuhu, dokler ni nevarnost minula.

Hrvatski kmetje tudi naslednje dni niso imeli miru pred črnuhi. Po vsej okolici so namreč poizvedovali, kdo je delil med prebivalstvo glasovnice z lipovo vejico, da se lahko nad njim znesejo. Ljudi so lovili tudi

78.

Dr. E. BESEDNJAK

po njivah, jih zvezali in vlekli s seboj v Vodnjan, kjer so jih topli z železnimi drogovi, jim trgali lase z glave in iz brk. Nekatere so metali v zrak, vpijoč »Evviva l'Italia! — Živela Italija!«

POGUMNI ČRNI KAL

Kako so fašisti imeli na piki Črni kal in ga pred volitvami surovo vznemirjali, sem že omenil. Ves njihov trud je pa bil zaman, kakor so razodele volitve same 15. maja. Grobost črnuhov je imela ravno nasproten učinek, kot so oni pričakovali. Namesto da bi volivci iz strahu ostali doma, so vsem grožnjam nakljub strnjeno šli na volišče.

Kakor drugod se je tudi v Črnem kalu uporabila taktika zavlačevanja: glasovanje se je začelo šele ob 11. uri; vendar naši ljudje so ohranili hladno kri in mirno čakali, dokler pridejo na vrsto. Neki domači črnuh, ki jih je brez prestanka izzival, ni dosegel svojega namena: slovenski volivci so pobalina kratkoma loz prezirali, dokler niso po 4-urnem utrudljivem čakanju bili pripuščeni h glasovanju.

Ob 2. uri popoldne so pa pridrveli v Črni

kal oboroženi fašisti in tedaj je postal položaj resen. S streli iz samokresov so poskušali razgnati volivce, ne da bi jih kateri koli oblastnik poklical na red. Predsednik volivne komisije se je z njimi prijazno razgovarjal, pa jih ni mogel prepričati. Na ves glas so vpili: »Chi vota per i serbi, s'allontani, chi vota per il blocco resti, se no ammazemo tutti!«. (»Kdor glasuje za Srbe, naj se oddalji, kdor glasuje za blok, naj ostane, sicer pomorimo vse!«.) Zatem so pognali med ljudi razstrelivo, ki se je razpočilo, tako da se je nekaj volivcev razbežalo. Ogromna večina je pa ostala na svojem mestu.

ZVIŽGAJE SO JO ODKURILI

Ko se je razvedelo, kaj se godi, se je prebivalstvo začelo v zmerom večjem številu zbirati pred volilnim poslopjem. Predrznost črnuhov je ljudi navdajala z nepopisno jezo. V svojem ogorčenju so bili pripravljeni se jim postaviti po robu ter jih, če treba, izgnati s silo iz vasi. To so uvideli tudi fašisti, ko so se okoli 4. ure popoldne vrnili, da bi vdrugič napadli volivce.

Razpoloženje med Slovenci je pa bilo tako borbeno in njihovo število je tako naraslo, da si črnosrajčniki niso upali ponoviti napada. Ker so se bali, da jo bodo skupili, so se premislili. Žvižgajoč in psujoč domačine, so obrnili vasi hrbet in zapustili Črni Kal, kjer se je po njihovem odhodu glasovanje mirno nadaljevalo.

Ganljivo je bilo gledati, so nam poročali iz Črnega Kala, nad 80-letne starčke, kako so dostojanstveno izpolnjevali svojo narodno dolžnost, ne boječ se niti groženj niti orožja fašistov. Ob 5. uri se je pa predsednik komisije domislil in hotel glasovanje zaključiti. Skupno z orožniki je gonil ljudi, naj gredo domov, čemur so se pa volivci uprli.

(Nadaljevanje)

Komaj smo prišli iz mesta, so SS-ovci podivjali. Psok je kar deževalo in »Schweinehund« in »du Scheisser!« sta bili še najnedolžnejši. Brez vsakršnega vzroka so nas brcali in tolkli. Zdaj pa zdaj se je kateri zagnal v vrsto in začel divje udrihati po kom, ki je imel smolo, da je s čimer koli vzbudil njegovo pozornost. Naravnost fizično smo čutili, da se z vsakim korakom bolj bližamo nečemu strahotnemu. Dejansko smo že prestopili nevidno mejo v kraljestvo golega terorja.

Hodili smo približno pol ure. Ko smo korakali mimo kmetij, smo občutili močan vonj po zrelih jabolkih, in prišle so mi na misel dachauske govornice o obiranju jabolka. Večkrat sem stopil na jabolko, ki je ležalo na cesti. Toda prvi, ki se je sklonil, da bi eno pobral, je povzročil cel izbruh pri SS-ovcih. Dobil je tako po glavi, da se je kar opotekel in so ga morali zraven stopajoči vleči dalje.

Prišli smo med polja, kjer ni bilo več videti obrisov kmečkih hiš. Nenadno smo zaslišali spredaj kričanje: »Halt! Halt! SS-ovci so rjoveč ponavljali povelje, kot da bi imeli opraviti s samimi glušci. V temi pred seboj na levi smo razločili obrise nekakšnih barak. Spoznali smo, da smo prispeli do taborišča. Überlingen: kaj me tu čaka? sem se vprašal. Slutil nisem nič dobrega. Tesno mi je bilo pri srcu. Toda potolažil sem se s tem, da bo vse skupaj trajalo kvečjemu še pol leta in da smo v bližini švicarske meje ter mnogo bliže zahodni fronti, kot smo ji bili v Dachauu. Nedvomno bomo tudi prej osvobojeni, če bodo Nemci sploh čakali, da stopijo sovražniki na njihovo zemljo, in se ne bodo rajši prej predali. Toda o tem sem dvomil.

Začeli so nas preštovati. Tudi tokrat seveda ni bilo nikogar med SS-ovci, ki bi bil znal prvič pravilno prešteti štiristo ljudi, in tako smo precej časa stali, preden se je njihovo štetje ujemale s številom na seznamu. Končno se je počasi odprla velika lesa iz hlovov in bodeče žice in odkorakali smo v taborišče. Pod nogami smo začutili mastno blato. V temi so se kazale črne, ti-

Tekma s smrtjo 2.

E. Z.

he gmote, treh ali štirih barak, kakor smo jih poznali že iz Dachaua. Nagnali so nas v eno izmed barak, ki je bila prazna; pripravili so jo bili za nas. V njej so stale dolge vrste lesenih »dvonadstropnih« pogradov s slamnjačami in tenkimi, umazanimi kocami. Močno je dišalo po svežem lesu. Prikazal se je nekak kapo in nam zapovedal, naj se spravimo spat, kar smo radi storili. Bili smo izčrpani od dolgega potovanja.

Zbudilo nas je žvižganje in kričanje: »Aufstehen! Auf! Auf!« Pod stropom so gorele žarnice in motno razsvetljevale surovo, pusto notranjost barake, v primeri s katero so se zdele celo dachauske barake solidne in čedne. Svetloba nas je ščemela v oči, ker so bile žarnice prav nad nami. Zdelo se nam je, da smo komaj legli in da nas bude sredi noči. Toda morali smo naglo vstati. Kdor se je obotavljal, ga je naš novi sobni »starešina« podrezal in potegnil koco z njega. Iskali smo stranišča, ki so bila v nekaki barakici izven bloka, in umivalnico. Našli smo le nekaj pip v majhni veži, ki je predstavljala vhod v barako.

Bilo je morda tri četrt na pet zjutraj. Ure ni imel nobeden, toda čut za čas je bil v nas že močno razvit, kot pri divjakih v džungli, ki niso nikoli videli ure. Morali smo poravnati ležišča, nato pa smo čakali. Zunaj so se slišali številni koraki in povelja. Delovne kolone so se urejale, da odkorakajo na delo. Slišati je bilo kričanje, nato enakomeren šum oddaljujočih se korakov. Zatem je zavladala v taborišču tišina. Čakali smo na zajtrk — na tisto temno, mlačno vodo ali redko juho, ki smo je bili vajeni iz Dachaua — a dočakali nismo nič. Tisti, ki so prinesli še kaj hrane s seboj iz Dachaua, so se spravili nad svojo zalogo, drugi so požirali sline.

ŠPORTNI PREGLED

VIII. ZIMSKA OLIMPIADA V SQUAW VALLEYU

Osmič v zgodovini zimskih olimpijskih iger so letos najboljši športniki vsega sveta posegli v boj za častni naslov olimpijskega zmagovalca. Tekmovanja so bila v dolini Squaw Valley, ki se nahaja v Kaliforniji.

Največje zanimanje je bilo seveda za spopad alpskih smučarjev. Švicar Staub in Francoz Vuarnet sta se najbolj smelo pognala v dolino in premagala vse avstrijske favorite tako v veleslalomu kot v smuku. V tej disciplini je prvi Avstrijec (Schrantz) zasedel šele 7. mesto. Avstrijci so si pa priborili zaželeno zlato svetinjo v slalomu (Hinterseer).

Bitko so zgubile tudi Avstrijke. Na prva mesta so se uvrstile Kanadčanka Heggveit, Švicarka Ruegg in Nemka Biebl. Lestvica, ki velja izključno za podelitev naslova svetovnega prvaka v alpski kombinaciji, dokazuje, da sta bila Francoz Guy Perillat in Kanadčanka Anne Heggveit najboljše letošnja smučarja.

Podelili so tudi zlate kolajne v tekih. Eno najbolj napetih tekmovanj na olimpiadi je bila brez dvoma moška štafeta 4x10 km. Norvežani so bili že na tem, da zmagajo, ko je odlični finski tekač Hakulinen nekaj deset metrov pred ciljem prehitel olimpijskega prvaka Norvežana Brusveena in s tem osvojil zlato kolajno ter se obenem Norvežanu odolžil za poraz, ki mu ga je bil zadal v teku na 15 km. Finci so odločno zmagali tudi v tekmovanju na 50 km. Proga je bila težavna in tekmovalci so morali dati vse iz sebe; zmagal je najbolj sveži tekmovalac Finec Hamalainen. Prvo letošnje zlato kolajno je osvojil Šved Jernberg.

Rusije so po zaslugi Gusakove osvojile zlato kolajno v teku na 10 km. Kljub skrajnemu naporu pa se Rusinjam ni posrečilo dohiteti Švedinjo v štafeti 3x5 km.

Na zimskih olimpijskih igrah je letos prvič v zgodovini iger osvojil zlato medaljo v klasični kombinaciji tekmovalce, ki ni doma iz Skandinavije. V tej disciplini je bil najboljši Nemec Thoma s 457,9 točke. Rus Koškin, ki je bil favorit, pa je zasedel šele peto mesto. Zadnji dan olimpijskih iger je prišel Nemčiji še eno zmago. Zlato svetinjo si je v skokih priboril Helmut Recknagel; za njim sta se uvrstila Finec Halonen in Avstrijec Leodolter.

Precej navdušenja je bilo za hitrostno in umetno drsanje. Dvakratni olimpijski prvak v Cortini Rus Grišin je dvakrat zmagal tudi v Squaw Valleyu. Zelo oster je bil boj v tekih na 5000 in 10.000 m: zmaga sta si delila Rus Kosiskin in Norvežan Johannessen. Kot v tekmah za evropska in svetovna prvenstva so tudi v ZDA bile najuspešnejše Rusinje. Najboljša je bila Skoblikova. Njena najnevarnejša nasprotnica je bila Nemka Hasse. David Jenkins si je priboril zlato kolajno v umetnem drsanju. Kazalo je, da bo naslov olimpijskega prvaka po zaslugi Divina pripadel Češki, a Američan je s prostimi liki tako navdušil sodnike, da je potisnil nasprotnika na drugo mesto. Večkratna svetovna prvakinja v umetnem drsanju Carol Heiss je prvič osvojila tudi zlato olimpijsko kolajno. Letos je bilo prvič na sporedu tekmovanje v biathlonu, ki je kombinacija smučarskega teka in streljanja. Čeprav so veljali Rusi za favorite, je prvo mesto osvojil Šved Lestonder.

Nihče ni pričakoval, da bodo ZDA osvojile zlato kolajno v hokeju na ledu, kajti v tem športu so bili favoriti Rusi, Kanadčani in Čehi. Končna lestvica je naslednja: 1. ZDA, 2. Kanada in 3. SZ.

Od športa do športa

V Viareggiu so bile na sporedu nogometne tekme XII. mladinskega turnirja, pri katerih je sodelovalo več tujih enajstoric. Prvo mesto v lestvici je osvojil Milan, ki je v odločilni tekmi premagal češko Duklo z izidom 1:0. V Bruslju je bilo mednarodno nogometno srečanje med Belgijo in Francijo. Zmagali so domačini s tesnim izidom 1:0. V nedeljo se je osem najboljših jugoslovanskih enajstoric pomerilo med seboj v četrtfinalu nogometnega tekmovanja za pokal Jugoslavije. Čeprav sta Elektrostop in Željeznica iz druge lige izgubila, sta nudila presenečenje z ostrim odporom na tujih igriščih. Tudi Vojvodina je morala prepustiti prsto pot boljši enajstori Dinamu. Pravico do nadaljnega tekmovanja imajo Partizan, Dinamo, Hajduk in Velež. V Vidmu so italijanske košarkarice nepričakovano premagale moštvo Madžarske z izidom

51:46. Prvi polčas se je zaključil v korist Madžark. Začela se je tudi kolesarska sezona in prvi zmagi na dirki po Sardiniji sta dosegla Nizozemec De Roo in Spanec Poblet.

OLIMPIJSKI PRVAKI 1960

Smuk (m.): Vuarnet (Francija), **slalom (m.):** Staub (Švica), **veleslalom (m.):** Hinterseer (Avstrija), **smuk (ž.):** Biebl (Nemčija), **slalom (ž.):** Heggveit (Kanada), **veleslalom (ž.):** Ruegg (Švica), **tek na 15 km (m.):** Brusveen (Norveška), **tek na 30 km (m.):** Jernberg (Švedska), **tek na 50 km (m.):** Hamalainen (Finska), **štafeta 4x10 km (m.):** Finska, **tek na 10 km (ž.):** Gusakova (SZ), **štafeta na 3x5 km (ž.):** Švedska, **skoki (m.):** Recknagel (Nemčija), **nordijska kombinacija (m.):** Thoma (Nemčija), **umetno drsanje (m.):** Jenkins (ZDA), **umetno drsanje (ž.):** Heiss (ZDA), **umetno drsanje (pari):** Wagner-Paul (Kanada), **hitrostno drsanje na 500 m (m.):** Grišin (SZ), **hitrostno drsanje na 1500 m (m.):** Grišin (SZ) in Ass (Norveška), **hitrostno drsanje na 5000 m (m.):** Kosiskin (SZ), **hitrostno drsanje na 10.000 m (m.):** Johannessen (Norveška), **hitrostno drsanje na 500 m (ž.):** Hasse (Nemčija), **hitrostno drsanje na 1500 m (ž.):** Skoblikova (SZ), **hitrostno drsanje na 1000 m (ž.):** Guseva (SZ), **hitrostno drsanje na 3000 m (ž.):** Skoblikova, **biathlon (m.):** Lestonder (Švedska), **hokej na ledu (m.):** Združene države Amerike.

KONČNA LESTVICA
ZIMSKIH OLIMPIJSKIH IGER

1. Sovjetska zveza 166,5 točke
2. Švedska 71,5 točke
3. Združene države Amerike 71 točk
4. Nemčija 70,5; 5. Finska 59,6; 6. Norveška 53; 7. Avstrija 35,5; 8. Kanada 32; 9. Francija 27; 10. Švica 26,5; 11. Poljska 16; 12. Italija 15,5; 13. CSR in Nizozemska 11; 15. Japonska 6,5 točke.

DRUSTVENI TURNIR 1960

Prejšnji teden se je na sedežu Tržaškega šahovskega kluba v kavarni Milano začel društveni turnir, ki nam bo dal letošnjega prvaka TSK. Prijavilo se je 14 tekmovalcev, med njimi sta tudi mojster Božo Filipovič in mojstrski kandidat Guido Cappello. Igrajo vsak ponedeljek in četrtek ob 20. uri.

»Aprovizacijon und rekvizicijon, te besede boš pa ti, fante, povedal,« in me je sunil čez prag.

In tako je šlo slavno odposlanstvo rihberških mož na zapovedano cesarsko avdienco tja na grofovo senožet.

Nekam tragikomično se mi je vse skupaj zdelo, meni sedmošolcu, toda življenje je tik za fronto nas je navadilo že vseh mogočih položajev. Tudi na to, da nas zadnji avstrijski cesar sprejema, Perača v škornjih, mene v njegovem predolgem jopiču in Polončka, ki se je v zadnjem hipu spomnil, da nosi s sabo torbo z britvami in milom ter jo je hitro skril za občestni grm.

S senožeti je že odmevala trobenta, ki je pozivala čete na zbor.

Že s ceste nad hišo Ivančkovih smo opazili tekanje ordonanc in častnikov, ki so urejali v vrsto vojaštvo vseh mogočih kap in našitkov; celo iz lazareta v Stanjelu so jih prignali, da bi bilo število večje. Tja nekam zadaj so postavili tudi trojico nas civilistov. Župan je rentočil, brivec Polonček se je pa že prestopal na krajši levi nogi in se skušal postaviti v strumno držo.

Tedaj je zadonela cesarska himna, čula so se kratka povelja. Cesar je prijezdil v spremstvu generalov. Od daleč sem ga opazoval. Nič cesarskega veličanstva ni odsevalo z njegovega obraza; prej neka žalost, celo milina. Kakor da se mu smili vse to

121

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

ljudstvo, ki se v blatu in prahu drenja na poteptani senožeti. Komu neki v čast? Njemu, cesarju Karlu, ki je nemara že slutil konec stare slave, ali vojnemu Molohu, ki je uničeval deželo in ljudi? Medtem je avstrijski vladar že prijezdil. Blizu nas je zlezal s konja, nekam s težavo. Kapa z zakravljenim peresom planinske brigade mu je zlezla na tilnik, ko je vprašal pribočnika, kdo smo. Na pojasnilo, da je to zastopstvo zadnje vasi za fronto, se je prijazno približal.

Oče Perač je začel svoj naučeni pozdrav; na sredi se mu je zataknilo in me je sunil pod rebra. Junaško sem izvlekel iz izposojenega jopiča polo za uradno statistiko ljudi v občini in s podatki o aprovizaciji. Pole je prevzel domišljav pribočnik. Vladar se je pa pozanimal, kdo smo in če so še Slovenci tod okoli. Podal nam je celó roko in prijazno ukazal, naj bomo tudi mi trije deležni boljše vojaške menaže skupaj s častniki. Očetu Peraču, pa tudi nama dvema se je kar kamen odvalil s srca, ko se je kon-

čala ta edinstvena avdienca z avstrijskim cesarjem.

»Dobro smo jo odrezali,« se je pohvalil župan in je že videl v mislih, kako mu binglja na prsih odlikovanje. Res se ni uštel, ker je čez par dni prejel trakec reda Franca Jožefa. S Polončkom sva pa raje šla vohat na Ivančkovo dvorišče, kjer je trop kuharjev pripravljala konjske zrezke s krompirjevo solato. Imenitno se nam je zdelo, ko smo na koncu iz golih desk zbitih miz sedeli pri cesarskem obedu. Cesar Karel se je le nekaj minut ustavil pri konjski pojedini na prostem. S še bolj žalostnim usmevom na obrazu se je zakobalil na šarca in odjahal s spremstvom proti Gorici.

Vse skupaj se mi je zdelo kot žalostna pustna nedelja. Zvečer smo si za kotom v Peračevi kuhinji napivali na veliko čast. Častnik ordonanc, ki nas je spremljal, je bil tudi deležen dobre kaplje, ki jo je Perač znal prav spretno prikriti pred vsemi rekvizicijami.

(Dalje)

36

2a
našen
a
i
m
l
a
i
š
eG
u
s
a
r
j
i

Šestdesetletnica skladatelja

Pred nekaj tedni je praznoval šestdesetletnico rojstva znani skladatelj Matija Tomc. Obletnica je šla skoro neopaženo mimo javnosti. Tomc pa zasluži, da ga naša glasbena javnost uvrsti med najboljše ustvarjalce.

Matija Tomc je doma iz Bele Krajine. Študiral je na škofijski gimnaziji v St. Vidu, kjer je s skladateljem Mavom že vodil zборе in orkestre. Po gimnaziji je šel v bogoslovje. Koderkoli je pastiroval, je zaživel glasbeno življenje. Kmalu se je pa ves posvetil skladateljstvu. Posebno je uspel v oblikovanju ljudskih napevov iz Bele Krajine. Do viška

je izpeljal mladinske skladbe, ki so raztresene po raznih pesmaricah in revijah. Bogato je Tomčevo delo v cerkveni glasbi. Dosti njegovih skladb vsebujejo znane tri standardne pesmarice, ki jih je pod Vodopivčevim uredništvom izdala Goriška Mohorjeva družba. Tomc je tudi poučeval na visoki glasbeni šoli v Ljubljani in se je izkazal kot izvrsten glasbeni pedagog. Danes še vedno in vedno lepše ustvarja.

CESTITAMO!

V ponedeljek sta si v cerkvi sv. Vincencija v Trstu obljubila večno zvestobo inž. Jožko Pivk in gđ. Sonja Pilat. Krožek slovenskih izobražencev v Trstu jima iskreno čestita ter želi obilo sreče in blagoslova na novi življenjski poti. Čestitkam se pridružuje uredništvo Novega lista.

TEDENSKI KOLEDARČEK

6. marca, **nedelja**: 1. postna, Perpetua in Fel.
7. marca, **ponedeljek**: Tomaž Akvinski
8. marca, **torek**: Janez od Boga
9. marca, **sreda**: Kvatre, Franciška Rimska
10. marca, **četrtrek**: 40 mučencev, Viktor
11. marca, **petek**: Kvatre, Kristof Milanski
12. marca, **sobota**: Kvatre, Gregorij Veliki

KROŽEK SLOVENSKEKIH IZOBRAŽENCEV v Trstu vabi na sestanek, ki bo v petek, 4. marca, ob 20.30 v društvenih prostorih v Trstu, ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje o aktualnem vprašanju.

TEČAJI

KSI sporoča prijavitelcem tečaja za strokovne prevajalce in tolmače, da se bodo začela predavanja 7. marca, ob 19.15. Tečaj nemščine se bo začel 8. marca, ob 19.15. Podrobnosti izveš v ul. Commerciale 5/I.

NOVA DOKTORICA

Na padovanski univerzi je v soboto dosegla čast doktorja na farmaceutski fakulteti gđ. Tatjana Koršič iz Gorice. Novi doktorici čestitamo vsi prijatelji iz Krožka slovenskih izobražencev. Čestitkam se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Franciška 20
Telefon 29-477

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 2. marca si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	624—626 lir
avstrijski šiling	23,75—24,10 lir
100 dinarjev	80—90 lir
100 francoskih frankov	123—125 lir
funt šterling	1730—1750 lir
nemško marko	148—150 lir
švicarski frank	143—144 lir
pesos	6,5—7,5 lir
zlato	708—710 lir